

Maciej Patocki

Propozycje zmian w postępowaniu egzekucyjnym : tezy do dyskusji

Palestra 37/7-8(427-428), 68-71

1993

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Maciej Patocki

Propozycje zmian w postępowaniu egzekucyjnym – tezy do dyskusji

Obecny stan prawny, normujący postępowanie egzekucyjne w sprawach cywilnych, jest wysoce niezadowolający, wymaga szybkich i intensywnych zmian legislacyjnych.

Komornicza egzekucja sądowa jest bardzo kosztowna, długotrwała i na ogół nieefektywna. Wręcz skandaliczna sytuacja ma miejsce z wykonywaniem, a właściwie niewykonywaniem, orzeczeń sądowych w sprawach eksmisji z lokali. Niewykonywanie tych orzeczeń przez wiele lat, niejednokrotnie nawet przez kilkanaście i brak realnych perspektyw na zmianę tego stanu rzeczy, nie tylko podważa sens i powagę wymiaru sprawiedliwości, ale wręcz ośmiesza konstytucyjny zapis stwierdzający, że Rzeczpospolita Polska jest państwem prawnym, urzeczywistniającym zasady sprawiedliwości społecznej.

Dalsze utrzymywanie aktualnego stanu prawnego powiększy jedynie demoralizację dłużników, którzy coraz bardziej świadomi są nieefektywności postępowania egzekucyjnego i w konsekwencji „bezkarności” swego postępowania.

Trudności związane z zabezpieczeniem roszczeń i wykonaniem prawo-

mocnych orzeczeń wynikają nie tylko z mankamentów odpowiednich przepisów postępowania egzekucyjnego, ale również przepisów prawa materialnego oraz samej organizacji służb komorniczych.

Nasze postulaty i propozycje są następujące:

I. W zakresie organizacji służb komorniczych należy

1. znacznie zwiększyć ilość etatów komorniczych, zwłaszcza w dużych aglomeracjach, gdzie sytuacja jest najtrudniejsza,

2. ustalić ustawowy termin, w którym komornik obowiązany jest dokończyć właściwych czynności egzekucyjnych zajęcia ruchomości itp.

Nie do zaakceptowania jest obecna sytuacja, w której komornicy wprawdzie bardzo szybko pobierają zaliczki na koszty postępowania egzekucyjnego, ale na dalsze czynności oczekiwać trzeba z reguły bardzo długo. Komornik powinien być operatywnym i szybko pracującym organem egzekucyjnym, a nie urzędnikiem przytłoczonym setkami spraw, których nie jest w stanie szybko wykonać.

I. W zakresie postępowania egzekucyjnego:

1. Należy wprowadzić możliwość wpi-su do dowodu rejestracyjnego samochodu klauzuli o zajęciu go przez komornika.

2. Należy wprowadzić w wydziałach komunikacji obowiązek prowadzenia wykazu samochodów zajętych przez komornika.

3. Należy uprościć procedurę spraw o wyjawieniu majątku przez wprowadzenie zapisu, że wykaz i przyrzeczenie sąd może odebrać niezwłocznie i nie jest to uzależnione od zgody dłużnika.

4. Należy podwyższyć grzywny, o których mowa w art. 916 i 1052 k.p.k. do takiej wysokości, by stanowiły one realny środek przymusu.

5. Należy uprościć procedurę egzekucji z nieruchomości. Obecnie składa się ona z oddzielnie uprawomocnionych pięciu części: opisu i szacowania, obwieszczenia o licytacji, licytacji i przybicia, przesądzenia własności i podziału sumy uzyskanej z egzekucji. Przy działaniu zgodnym z każdą z nich może być złożony środek zaskarżenia do sądu rejonowego i zażalenie do sądu wojewódzkiego.

Tak więc dłużnik ma możliwość aż pięciokrotnego kolejnego uruchamiania tych środków zaskarżania, z Sądem Rewizyjnym włącznie, co przy obecnym tempie rozpoznania spraw może i zajmuje niejednokrotnie kilka lat.

Proponuję więc połączenie ww. części postępowania, aby uniemożliwić wykorzystywanie przysługujących środków zaskarżenia dla przedłużania postępowania egzekucyjnego. Niewątpliwie sprawa jest skomplikowana i dyskusyjna, ale względy praktyczne przemawiają za połączeniem w jedną część: opisu, oszacowania i obwieszczenia

o licytacji oraz w drugą część pozostałych etapów.

III. W zakresie przepisów prawa materialnego należy uwzględnić, że dokonana transformacja ustrojowa, rozwój gospodarki rynkowej i pojawienie się setek tysięcy nowych podmiotów gospodarczych nakazuje dokonanie ponownej oceny słuszności rozwiązań legislacyjnych wielu instytucji przepisów prawa cywilnego, rodzinnego, lokalowego i administracyjnego, które w istotny sposób decydują o skuteczności egzekucji.

I tak np. powstaje uzasadniona wątpliwość, czy – oceniając problem z punktu widzenia sprawności i szybkości postępowania egzekucyjnego – konieczne jest nadawanie w trybie art. 787 k.p.c. klauzuli wykonalności przeciwko drugiemu małżonkowi z ograniczeniem jego odpowiedzialności do majątku objętego wspólnością ustawową i czy nie prostsze byłoby rozwiązanie dopuszczające możliwość prowadzenia egzekucji z majątku wspólnego małżonków na podstawie tytułu wykonawczego wydanego przeciwko tylko jednemu małżonkowi?

Obecny stan prawny uniemożliwia prowadzenie egzekucji z takich składników, jak np. nieruchomości czy konto bankowe, jeżeli wierzyciel rozporządza tytułem wykonawczym przeciwko małżonkowi nie ujawnionemu jako właściciel nieruchomości lub konta – bez uprzedniego nadania klauzuli wykonalności przeciwko małżonkowi dłużnika.

Znowelizowany ustawą z dnia 19.12.1975 r. art. 787 k.p.c., dopuszczający orzekanie w tym postępowaniu o ograniczeniu lub wyłączeniu moż-

liwości zaspokojenia się przez wierzyciela z majątku wspólnego, jeszcze bardziej utrudnia i przedłuża możliwość egzekucji z majątku wspólnego małżonków.

Ograniczenie to lub nawet wyłączenie z powołaniem się na sprzeczność zaspokojenia z zasadami współżycia społecznego wprowadził znowelizowana w 1975 r. § 3 art. 41 K.R. i O.

Nie ulega wątpliwości, że małżonkowie, wykorzystując istniejący stan prawny – bardzo daleko chroniący dorobek – mogą znacznie utrudnić, a nawet uniemożliwić egzekucję z majątku wspólnego.

Sytuację wierzyciela pogarsza fakt, że stosownie do treści art. 41 § 4 K.R. i O. nie może on w czasie trwania wspólności ustawowej żądać zaspokojenia z udziału, który w razie ustania wspólności przypadnie temu małżonkowi w majątku wspólnym lub w poszczególnych przedmiotach należących do tego majątku.

Reasumując należy dojść do wniosku, że aktualny stan prawny tworzy zbyt daleko idącą ochronę wspólności ustawowej, pomijając uzasadniony interes wierzyciela. Konieczna jest więc zmiana art. 41 K.R. i O. oraz art. 787 k.p.c. i rozsądne wypośrodkowanie między ochroną dorobku a zaspokojeniem wierzycieli małżonków.

Podobnie radykalnych zmian wymagają przepisy prawa dotyczące wykonywania orzeczeń eksmisyjnych. W tym zakresie w całości odwołują się do wniosków i postulatów pana mecenasa Jana Czerwiakowskiego zawartych w artykule *Propozycje zmian prawa lokalowego* („Palestra” nr 6–7 z 1990 r.), gdyż zachowały one w pełni

aktualność. Są one następujące:

1. Obowiązek dostarczenia eksmitowanemu pomieszczenia zastępczego powinien być ograniczony do szczególnie uzasadnionych przypadków i stwierdzony w samym wyroku eksmisyjnym.
2. Należy dopuścić możliwość orzekania eksmisji do poprzedniego miejsca zamieszkania w sytuacjach, gdy doszło do samowolnego zajęcia lokalu lub odstąpienia lokalu przez poprzedniego najemcę z pominięciem wynajmującego, co powinno wynikać z treści wyroku.
3. Jako lokal zastępczy należy rozumieć każdy lokal mieszkalny (a więc w domu państwowym, prywatnym czy spółdzielczym), jeśli tylko osoba żądająca eksmisji wykaże, iż służy jej prawo do tego lokalu.
4. Należy dopuścić możliwość wykwaterowań poza obręb danej miejscowości oraz podjąć budowę pomieszczeń tymczasowych (baraki, domy o obniżonym standardzie). Gmina powinna pobierać od przekwaterowanych opłaty z uwzględnieniem kosztów ich budowy.

Reformując system prawa cywilnego i mając na względzie jego uproszczenie oraz wyeliminowanie zbędnych procedur, należy się zastanowić nad zmianą sposobu realizacji zaspokojenia wierzyciela hipotecznego. Jak wiadomo, wierzyciel hipoteczny, chcąc prowadzić egzekucję z nieruchomości obciążonej, musi najpierw uzyskać tytuł egzekucyjny (art. 75 ustawy z 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece). Z reguły oznacza to kolejny proces sądowy, a więc stratę czasu i kosztów w sytuacji, gdy roszczenia wierzyciela hipotecznego są bezsporne.

Proponuję więc dokonanie nowelizacji tej ustawy oraz k.p.c. przez umożliwienie prowadzenia egzekucji z nieruchomości oraz innych ograniczonych praw rzeczowych wymienionych w art. 65 ust. 4 ustawy o księgach wieczystych i hipotece na podstawie np. odpisu z księgi wieczystej wydanego przez właściwy sąd prowadzący tę księgę. Odpis

ten, obejmujący stan prawny z czterech działów księgi, powinien być podpisany przez sędziego.

Zdaję sobie w pełni sprawę, że powyższe propozycje są kontrowersyjne i mogą być kwestionowane z różnych pozycji. Stanowią one próbę znalezienia nowych rozwiązań, które przyczynią się do bardziej skutecznej egzekucji.